

Series I

Volume XI

1985

ՀԱՅ

ARMENIAN

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

NUMISMATIC

ՀԱՆԴԷՍ

JOURNAL

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 BEVERLY PARK PL., PICO RIVERA, CALIF. 90660, USA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Series I, Vol. XI

1985

CONTENTS

Letter	1
NERCESSIAN, Y. T. The Evolution of the Armenian Tiara	2
Armenian Numismatic Literature	13
Letter	14
NERCESSIAN, Y. T. Review: <u>Numismatics in the History of Armenia (Fifth Century B.C. to Fourteenth Century A.D.)</u> , by Kh. A. Mousheghian.	15
ՆԵՐՇԵՍԵԱՆ, Ե. Թ. 'Իրամական շրջանառությունը Հայաստանում (մ.թ.ա. V դ. — մ.թ. XIV դ.), գրեց Խ. Ա. Մուշեղյան	17
SARYAN, Levon A. Review: <u>Collecting Greek Coins</u> , by John Anthony	20
Letter	21
Armenian Numismatic Literature	22
Letter	25
Excerpts from the Letters Received on Publication of the <u>Armenian Numismatic Bibliography and Literature</u>	26
SARYAN, Levon A. Review: <u>Armenian Numismatic Bibliography and Literature</u> , by Y. T. Nercessian	28
GUEVREKIAN, J. An Ottoman Bank Note with an Armenian Inscription	31
Armenian Numismatic Literature	32

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational, non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian, T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00.

Letters	35
NERCESSIAN, Y. T. Yerevan City Notes Updated	36
Armenian Numismatic Literature	41
Donations	44

Closing date: September 30, 1985

Circulation: 130

Series I

Volume XI, No. 1

March 1985

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԵՍ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 BEVERLY PARK PL., PICO RIVERA, CALIF. 90660, USA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Ser. I, Vol. XI, No. 1

March 1985

LETTER

14-9-1984

Երկու օր առաջ ստացայ Հայ Դրամագիտական Հանդեսի 1983 թ. համարները: Շատ շնորհակալ եմ Ձեր քարի վերաբերմունքի համար եւ ընդհանրապէս, Ձեր անմնացորդ նուիրումի համար հայ դրամագիտութեան հանդէպ: Նախ նորից ընդունեցէք շնորհակալութիւնս յօղուածիս համար, նուիրուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա-ին, որ սիրով տպագրեցիք Ձեր հանդէսում: Մանրամասն կարդացի բոլոր համարների նիւթերը: Թէեւ գիտէի, նորից ցաւով կարդացի Պերճ Սապաղեանի մահուան լուրի մասին: Հայ դրամագիտութեան անխոնջ մշակներից էր, նրա մահը մեծ կորուստ է հայկական դրամագիտութեան համար: Շատ յօղուածներ չէր գրում, բայց գրաւոր ժառանգութիւնը մնայուն է, մի քանիսը յիշաւի հայ դրամագիտութեան պատմութեան նոր էջեր են: Անհերքելի իրողութիւն է, որ հենց այդպիսի թէպէտ եւ փոքր յօղուածներ են, որ ստեղծում են դրամագիտութեան պատմութիւնը:

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի Զ. Պտուկեանի յօղուածը՝ «Հայկական ոսկիէ մետալներ»: Տարիներ առաջ Զ. Պտուկեանը ուղարկել էր իր մեղալների լուսանկարները եւ նրանք ես իմ մի քանի յօղուածներում տրպագրել եմ: Սակայն Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան 75-րդ տարեդարձին մեղալը ես տեսայ առաջին անգամ: Շատ ուրախ եմ, որ Յակոբ Սարգսի մեղալը չի կորել, այլ գտնուում է Զ. Պտուկեանի յուսալի ձեռքերում: Գրիգոր Լուսաւորիչի եւ էջմիածնի պատկերով մեղալների մասին մեծ յօղուած եմ գրել, ուր ընդգրկուած է 18 մեղալ, տարբերակներով եւ կրկնութիւններով, բայց տպագրութիւնը ինձանից անկախ ձգձգւում է:

Հետաքրքրական էր նաեւ Կէվրէքեանի «Նօթագրութիւն Հայաստանի մի քանի տոմսակների մասին» յօղուածը: Խորհելու առիթ է տալիս, որ ժամանակն է լուրջ զբաղուել հայկական թղթադրամներով եւ դրա նախաձեռնողը Ձեր հանդէսն է ի դէմս Ձեզ: Այստեղ մի երկու լրացում կ'ուզէի անել: Իմ կարծիքով, աւելի շուտ համոզմամբ «Երկաթկօօպ»-ը դա երկաթուղայինների կոոպերատիվն է, այսինքն խանութ (յատուկ) Ալեքսանդրապոլի երկաթգծի աշխատակիցների համար: Այնպէս որ "Iron Cooperative"-ը սխալ է թարգմանուած: Ինչպէս գիտէք Ալեքսանդրապոլը Անդրկովկասի երկաթգծի կարեւոր հանգոյցներից է թիւ 4. վերջից: Մինչեւ օրս էլ Հայաստանի երկաթգծի աշխատակիցները ալեքսանդրապոլցիներ են:

Շիրակի ջրանցքի թղթադրամները ունէին նաեւ 1 կոպէկնոց եւ 1 ոռը-լինոց: Այս գրում եմ պարզապէս հետազայի համար, որպէսզի սխալը ուղղուի: (Շար. 13-րդ էջ)

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational, non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Plcae, Pico Rivera, California 90660, U.S.A. Associate Editors, W. Gewenian and T. Nercessian, Corresponding Editor, Henry Sarkissian (Yerevan). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00.

THE EVOLUTION OF THE ARMENIAN TIARA

(Plates I-II)

Y. T. Nercessian

Ever since the ancient Armenian coins have been studied, the Armenian tiara has been the object of study by many scholars. Particularly on the tetradrachm of Tigranes the Great, the tiara with its unique design, stylish appearance, ornaments and symbols, always without exception, has been identified as "the Armenian tiara." The scholars have tried to describe it, search the origin, and, lastly, explain the symbolism.

Description

A detailed description of the Armenian tiara varies depending on the author who is describing and the coin. Written documents from ancient times do not present us an eyewitness description of the tiara of the Armenian Artaxiads. Our primary and only source is the coin of the respective monarch on which his effigy is struck. Needless to point out, it is very hard to discover ancient coins where two coins are issued from the same dies. Regardless of these variances of the ancient coins, the basic design of the Armenian tiara has remained the same for most of the Armenian kings: a five pointed crown adorned with an eight-rayed star.

1. Satrap Tiribazus (386-380 B.C.)

The headdress of Tiribazus, satrap of Western Armenia (Pl. I, No. 1), is the oldest head gear where we see some resemblance to the Armenian tiara. It has an ear flap and a neck cover. This reminds the observer of a cap.

2. Satrap Orontas (344-331 B.C.)

The headdress of Orontas, satrap of Eastern Armenia (Pl. I, No. 2), is another ancient head gear where we see the lower

1. J. de Morgan, Manuel de numismatique orientale (Paris, 1923-1936), p. 46, fig. 22.

part quite a bit resembling the Armenian tiara.²

3. Charaspes (period unknown)

The hats of these jugate rulers (Pl. I, No. 3) seem to be the forerunners of the Orontid crowns. The caps have a conical shape and ornamental ribbon around the forehead.³ It is noteworthy here to make a comparison between the caps of the figures depicting Armenia (Pl. II, Nos. 45, 46) on the coins of Octavianus Augustus⁴ (27 B.C.-A.D. 14), Lucius Verus⁵ (A.D. 161-169), and Marcus Aurelius (A.D. 161-181) and the cap of Charaspes.

4. Sames (260 B.C.)

Some numismatists have assigned this Sames⁶ (Pl. I, No. 4) to Commagene.⁷ However, the similarity between the cap of Sames and early Orontid kings of Armenia should not be dismissed.

5. Arsames (260-228 B.C.)

Among the Orontid kings, Arsames⁸ (Pl. I, No. 5) is best known in Armenian history. He wears conical shaped hat. A ribbon around the forehead, surrounding the head, knotted at the back, falls down the neck.

6. Xerxes (228 B.C.)

The hat of Xerxes displays an improvement on the predecessors'. The conical shape has yielded its place to three peaks. Instead of one row of ribbon, there are three or four rows. They all are knotted at the back falling down the neck.⁹

2. Ibid. pp. 52-53, fig. 34.

3. Ibid. p. 191, fig. 211.

4. P. Z. Bedoukian, Hayastani verabereal hromēakan dramner ew metalionner /Roman Coins and Medallions Relating to Armenia/ (RCM) (Vienna, 1971, in Armenian), pls. 1-2, Nos. 8-10.

5. Ibid., pl. 7, Nos. 35, 38; pl. 10, No. 10; pl. 12, Nos. 180, 184, et al.

6. After this paper was read during the September 10, 1983, meeting of the Armenian Numismatic Society in Pico Rivera, California, Paul Z. Bedoukian's article on the "Coinage of the Armenian Kingdoms of Sophene and Commagene," ("ASC") Museum Notes, Vol. 28 (1983), pp. 71-88, pls. 11-12, appeared in 1984. For the benefit of the readers it is incorporated in the footnotes. On the coins of Sames see pp. 73-74, 82, pl. 11, No. 1.

7. V. Langlois, Numismatique de l'Arménie dans l'antiquité (Paris, 1854), pp. 7-11, pl. I, No. 4; E. Babelon, Les rois de Syrie, d'Arménie, et de Commagène (Paris, 1890), pp. CCVIII-CCIX, 216; J. de Morgan, The History of the Armenian People (English edition, 1965), p. 81.

7. Abdissares (212 B.C.)

Precious stones are seen for the first time on the crown of Abdissares (Pl. I, No. 7). The cap has three peaks, around the forehead, one row of pearls (?) at the bottom, and a ribbon knotted at the back falling down to his shoulders.¹⁰

8. Zariadres (189-? B.C.)

A five pointed tiara is seen for the first time on the copper coin of Zariadres (Pl. I, No. 8); but the numismatists have announced this coin as forgery.¹¹

9. Artaxias I (189-160 B.C.)

According to Movses Khorenats'i, Artaxias I struck coins with his effigy on it.¹² Recently Asbed Donabedian attributed (with reservation) a copper coin to Artaxias I (Pl. I, No. 9).¹³ The incomplete legend and a singular specimen do raise some questions. The tiara is five pointed and is facing right.

10. Tigranes I (123-96 B.C.)

The tiara of Tigranes I (Pl. I, Nos. 10-12) has four points and is facing left.¹⁴ The state of preservation of copper coins do not reveal many details. But the ear flaps on the sides and the ribbons at the back of the tiara can be distinctly seen.

-
8. Morgan, Manuel de numismatique orientale, p. 191, fig. 212; Langlois, p. 12, pl. I, No. 5; N. Jamgochian, "The Orontids of Armenia," SAN, Vol. VII (1976), No. 4, pp. 68-69; Bedoukian, "ASC," pp. 74-76, 82-84, pl. 11, Nos. 2-8. Bedoukian concludes that two kings named Arsames ruled in Sophene. It is interesting to note that the cap of Arsames I (c. 240 B.C.) is pointed and conical shaped; whereas the cap of Arsames II (c. 230 B.C.) has a rounded top.
9. Morgan, p. 192, fig. 214; Langlois, pp. 13-15, pl. I, No. 6; Bedoukian, "ASC," pp. 76-77, 84-85, pl. 11, Nos. 9-15.
10. Morgan, pp. 191-192, fig. 213; Langlois, pp. 15-20, pl. I, Nos. 8-10; Bedoukian, "ASC," p. 85, pl. 11, Nos. 16-17.
11. P. Z. Bedoukian, Coinage of the Artaxiads of Armenia (CAA) (London, 1978), p. 46, No. 1, pl. I; "ASC," pp. 77-78, 85-86, pl. 12, No. 12. The Orontid Zariadres ruler has a pointed cap.
12. Movses Khorenats'i, Patmut'iwn hayots' /History of the Armenians/ (Venice, 1955), p. 193; English edition by R. W. Thomson (Cambridge, Massachusetts, 1978), p. 148.
13. A. Donabedian, "Artashēsian harstut'ian himnadir Artashēs I-i pghindzē dramē" /A Copper Coin of Artaxias I: The Founder of the Artaxiad Dynasty/, Haigazian Armenological Review, Vol. II (1971), pp. 135-143, pl. I, No. 1 (in Armenian).
14. Bedoukian, CAA, pp. 46-47, Nos. 3-6, pl. I.

11. Tigranes II, the Great (95-55 B.C.)

Among the Armenian tiaras, those appearing on the coins of Tigranes II remain unrivaled in variety, elaborate design, and profuse ornamentation.

The tiara (Pl. I, No. 13), facing right has five peaks, lavishly decorated with pearls or precious stones.¹⁵ A broad diadem encircles the head, knotted at the back, falls down gracefully towards his shoulders. The tiara is adorned with an eight-rayed star, flanked by two eagles facing outwards, but have their heads turned to each other. Ear flaps and neck cover, edged with pearls, cover the ear and neck. Floral decor, on some coins, appears on the left and right sides of the eagles.¹⁶

Based on tetradrachms, catalogued in various publications, his tiara can be classified¹⁷ as follows:

- a. Highly pointed peaks where each side of the triangle displays a minimum of six or more pearls (Pl. I, No. 14).¹⁸
- b. Pyramid shaped edges where each side of the triangle displays a maximum of five pearls (Pl. I, No. 15).¹⁹
- c. Points where the pearls cannot be seen (or very few can be partially seen) and the style is very coarse (Pl. I, No. 16).²⁰
- d. Instead of a peak, two seated pearls where a large pearl serves as a base for a smaller pearl (Pl. I, No. 17).²¹
- e. Instead of a peak, one seated large pearl (Pl. I, No. 18).²²

15. Gh. Alishan, Hayapatum /Collective Historical Subjects on Armenians/ (Venice, 1901), p. 41 (in Armenian).

16. Kh. A. Mousheghian, Hayastani dramakan gandzerē /The Coin Hoards of Armenia/ (Yerevan, 1973), pp. 78-79; G. MacDonald, "The Coinage of the Tigranes I," The Numismatic Chronicle, Series IV, Vol. II (1902), pp. 193-201; Bedoukian, CAA, pp. 47-55, pl. 1-3.

17. Bedoukian, Ibid.

18. Bedoukian, CAA, p. 47, pl. 1, No. 8; Mousheghian, p. 80, No. 128.

19. Bedoukian, CAA, p. 50, pl. 2, No. 20.

20. Bedoukian, CAA, p. 51, pl. 2, No. 23.

21. Bedoukian, CAA, p. 49, pl. 2, No. 16.

22. Bedoukian, CAA, p. 53, pl. 3, No. 36.

- f. Instead of an eight-rayed star, we have a comet replacing the five o'clock ray and no eagles and floral decor (Pl. I, No. 19).²³
- g. Similar to preceding tetradrachm tiaras except a star appears on the left side and an eagle to the right which has its head turned back towards the star (Pl. I, No. 20).²⁴

His tiaras appearing on the drachms²⁵ (Pl. I, No. 21) and copper coins²⁶ (Pl. I, No. 22), basically, fall in the same categories. On most of drachms and copper coins, because of lack of space, the star can be seen with seven rays.²⁷

Invariably, the question will be asked, how many points did the tiara of Tigranes II have? Did it have eight points (Pl. II, No. 23), nine points, ten points (Pl. II, No. 24), eleven points (Pl. I, No. 13, Pl. II, No. 25), or twelve points (Pl. II, No. 26)? Father Alishan advocates eleven points (Pl. I, No. 13).²⁸ If the tiara is observed exactly from the right side, only five points will be seen (the first peak appearing on the middle of the forehead and the second, right next to it appearing as one). If we use the same logic, then it can be argued that twelve points will also present five points from the side view. Till today the tiaras constructed for the Armenian stage always seem to have a peak on the middle of the forehead. Therefore, a twelve point tiara would be eliminated. Why not nine or ten points? If we use the same logic of observation for the side view, the nine or ten points would appear as four points. Therefore, the nine and ten point tiaras are out. The most likely choice would be the eight or eleven pointed tiara. Experimental models constructed by the author for both cases, seem to favor the eight pointed design if we consider only the side view. On the other hand, if we consider the geometric relationship of the tiara with respect to the facial features, the scale tips in favor of the eleven pointed tiara. The coins have the last word on the tiara.

12. Artavasdes II (56-34 B.C.)

The tetradrachms of Artavasdes II, like his father, Tigranes II, display the Armenian tiara in full detail.²⁹ His high

23. Bedoukian, *CAA*, p. 48, pl. I, Nos. 10-11.

24. Bedoukian, *CAA*, p. 49, pl. I, Nos. 14-15.

25. Bedoukian, *CAA*, pp. 55-61, pl. 4.

26. Bedoukian, *CAA*, pp. 62-68, pls. 5-6, Nos. 91-128.

27. Bedoukian, *CAA*, p. 55, pl. 4, No. 50.

28. Alishan, *Hayapatum*, p. 41.

29. Kh. A. Mousheghian, "Artavasdes II-i ch'orekdramianē," /The Tetradrachm of Artavasdes II/, *Patma-Banasirakan Handes*, Vol. XVII (1964), No. 2 (25), pp. 317-323; Bedoukian, *CAA*, p. 69, pl. 6, No. 129; Bank Leu AG Zürich, *Auktion 30* (28 April 1982), p. 38, No. 201, plate and front cover.

tiara is five pointed, decorated with pearls. A broad diadem, encircling the forehead, knotted at the back, falls down gracefully towards and below his shoulders. The tiara is adorned with an eight-rayed star surrounded with pearls in a rectangular fashion. No eagles, but floral decor appears on the left and right sides of the rectangle. The ear flap is folded inside the tiara. Edged with pearls, the neck cover, though it is a short one, covers his neck.

His tiara appearing on the drachms³⁰ (Pl. II, Nos. 28-29) and copper coins³¹ (Pl. II, No. 30) has five pointed peaks. In many ways they are similar to the tetradrachms except that the star is flanked by two eagles facing outwards, their heads turned to each other.

13. Artaxias II (30-20 B.C.)

So far no silver coins have been found from this monarch. The copper coins are poorly preserved.³² The details of the tiara cannot be studied.

14. Tigranes III (20-8 B.C.)

A tall five pointed tiara, adorned with a large star, is struck on the drachms³³ (Pl. II, No. 31). His copper coins (Pl. II, Nos. 32-33) display a high five pointed tiara.³⁴

15. Latter Artaxiads (8 B.C.-A.D. 6)

On the rest of the coins of the latter Artaxiad kings the tiara does not appear in a good state of preservation. The coins of kings Tigranes IV (8-5 B.C.)³⁵ (Pl. II, Nos. 34-35), Artavasdes III (5-3 B.C.)³⁶ (Pl. II, No. 36), Tigranes IV and Erato³⁷ (2 B.C.-A.D. 1), Artavasdes IV and Augustus³⁸ (A.D. 4-6), Tigranes V and Erato³⁹ (Pl. II, Nos. 37-38) as well as Tigranes V (Pl. II, No. 39) and Augustus⁴⁰ (A.D. 6), and Artaxias III (Pl. II, No. 44) and Germanicus⁴¹ (A.D. 18-34) are vivid illustrations of this type specimens. Some Latter Artaxiad rulers⁴² (Artavasdes IV, Pl. II, No. 36) were not even engraved on their coins with an Armenian tiara; they had a Roman style laureate.

30. Bedoukian, CAA, p. 69, pl. 6, No. 130.

31. Bedoukian, CAA, pp. 69-70, pl. 6, Nos. 132-135.

32. Bedoukian, CAA, p. 70, pl. 6, No. 136.

33. Bedoukian, CAA, p. 70, pl. 6, No. 137.

34. Bedoukian, CAA, pp. 71-73, pls. 6-7, Nos. 138-147.

35. Bedoukian, CAA, pp. 73-75, pl. 7, Nos. 148-159.

36. Bedoukian, CAA, p. 75, pl. 8, No. 160.

37. Bedoukian, CAA, p. 76, pl. 8, Nos. 161-162.

38. Bedoukian, CAA, p. 76, pl. 8, Nos. 163-164.

Origin

The Origin of the Armenian tiara has kept the scholars busy studying the history and the art of neighboring nations. So far none has been able to offer an answer which could be satisfactory and acceptable.

The satrapal head grars had neck covers and ear flaps. The Orontid caps, at the beginning, had a conic shape. But eventually peaks were added to the top and a diadem around the forehead, edged with pearls, was knotted at the back. The Artaxiad tiara, simple and four peaked at the beginning, evolved into an elaborate five peaked and very distinctive tiara.

Was the source⁴³ of the Armenian tiara Parthians, Assyrians, or the Armenians? In the opinion of this writer, the source was ordinary and common Armenian people (Pl. II, Nos. 45, 46) or the people who inhabited the historic Armenia. Today we see the likeness of the monarchs of Middle Eastern Arab nations, appearing on their currency,⁴⁴ with the same kind of headdress that the common folk of their countries wear for a headdress. Would it not be logical to assume the same for the monarchs of Armenia? After all Zeno, the son of Polemo of Pontus, when crowned as king of Armenia, was renamed as Artaxias III so that he can be acceptable to the Armenians.⁴⁵ Then why would not a satrap trying to govern Armenia and win the loyalty of the Armenians would not try to earn the respect, dedication, and the love of the Armenians? According to Armenian legendary history, when King Artashēs (Artaxias) died, many Armenians chose to be buried alive with the beloved king.⁴⁶ Would the Armenians sacrifice themselves and be buried alive for a dead monarch who was being dressed like an Assyrian, Parthian, or Roman, but not like an Armenian?

In conclusion, the Armenian tiara, at the beginning, was the headdress of common Armenian folk. Gradually evolved into an elaborate crown which was recognized and unquestionably accepted as "the Armenian tiara."

39. Bedoukian, CAA, p. 77, pl. 8, Nos. 165-166.

40. Bedoukian, CAA, p. 77, pl. 8, No. 167.

41. Bedoukian, CAA, p. 77, pl. 8, No. 168.

42. Bedoukian, CAA, p. 76, pl. 8, Nos. 163-164.

43. F. K. Dörner, Th. Goell, Arsameia am nymphaios (Berlin, 1963), pp. 215-216, pls. 48-50; J. H. Young, "Commagenenian Tiaras: Royal and Divine," American Journal of Archaeology, Vol. 68 (January 1964), No. 1, pp. 29-34, pls. 11-12; H. Toros, "Tigran's Crown," SAN, Vol. I (July 1969), No. 1, pp. 13-14, front cover; R. D. Sullivan, "Diadochic Coinage in Commagene After Tigranes the Great," The Numismatic Chronicle, Series V, Vol. XIII (1973), pp. 18-39, pl. 14; H. Toros, "Tigran's Crown in Commagene," SAN, Vol. VII (1976), No. 4, pp. 65-66; G. A.

Symbolism

Ancient Armenia was not exempt from symbolism.⁴⁷ The explanation of symbolism used by the Armenians is not an easy task. The symbols are inscribed on coins,⁴⁸ miniature paintings,⁴⁹ stone reliefs and architectural monuments,⁵⁰ etc. However, the following symbols inscribed on the Armenian tiara are limited in number, but in many ways, mysterious in their explanation:

1. The peaks of tiara

Why so much literature on a tiara? Throughout all ages the tiara symbolised the independence and might of Armenia. When Tigranes the Great was defeated by Pompey the Great, as a gesture of surrender, he removed his tiara (some historians call it diadem) to place at the feet of Pompey.⁵¹ Marcus Antonius proudly engraved the Armenian tiara on his coins (Pl. II, Nos. 40-41) to announce his victory.⁵² Augustus, though not a friend of Marcus Antonius, was not to be left out from a similar glory (Pl. II, Nos. 42-43).⁵³ Even the denarius of Germanicus⁵⁴ hails to the world the coronation and placing of the tiara on the head of Artaxias III by the emperor (Pl. II, No. 44).

-
- Tiratsian, "Armianskafâ Tiara: Opyt kulturno-istoricheskoi interpretatsii /The Armenian Tiara: An Historical-Cultural Interpretation/, Vestnik Drevnei Istorii, (1982), No. 2 (160), pp. 90-96, figs. 1-7.
44. A. Pick, Standard Catalog of World Paper Money (Munich, 1980), p. 944, Nos. 14-20.
45. de Luynes, "Médaille inédite de Germanicus," Revue Numismatique, Vol. III (1838), pp. 338-342; E. A. Sydenham, The Coinage of Caesarea in Cappadocia (New York edition, 1972), p. 32, No. 49, fig. 6.
46. Khorenats'si, edited by Thomson, p. 203.
47. A. Baldwin, Symbolism on Greek Coins (New York edition, 1977), 106 pp., 6 pls.
48. A. Sh. Mnats'akanian, Haykakan zardarvest /Armenian Decorative Art/ (Yerevan, 1955), 658 pp., 1118 illus.
49. L. A. Dournavo, Armenian Miniatures (New York, 1961), 187 pp.; also Miniature arménienne (Yerevan, 1969), 38 pp. text, 79 pls.; H. and H. Buschhausen, The Illustrated Armenian Manuscripts of the Mekhitarist Congregation in Vienna (Vienna, 1977), 37 pp. text, 250 illus.; S. Der Nersessian, Armenian Manuscripts in the Walters Art Gallery (Baltimore, 1973), 108 pp. text, 493 illus.; M. Janashian, Armenian Miniature Paintings of the Monastic Library at San Lazzaro, Vol. I (Venice, 1966), 51 pp. text, 84 pls.; et al.
50. S. Der Nersessian, Aght'amar (Cambridge, Massachusetts, 1965), 60 pp., 77 pls.; Documents of Armenian Architecture: No. 2, Khatchkar, 63 pp., 64 figs.; also No. 8, Aghtamar, 120 pp., 80 figs.

The cylindrical shape of the crown probably is a very common form and utilized by many nations.

Why pyramid shaped peaks? Where did they come from? The late Paul Carnig, was convinced that Tigranes was a devout worshipper of Mithra (Mihra) and that eight-pointed crown surrounded the head of Mithra.⁵⁵ By wearing a tiara which embodied Mithra, Tigranes was deifying himself.

2. Diadem

The diadem encircling the forehead, knotted at the back, falls gracefully downwards to the shoulders. On many occasions a diadem is considered equivalent to a tiara.⁵⁶ A ruler, to indicate that he is a king, could have chosen to wear only a diadem, perhaps edged with pearls, instead of a tiara.

3. Neck cover and ear flaps

With the exception of Artavasdes II, most Artaxiad kings display ear flaps on their coins.⁵⁷ In case of Artavasdes II, a detailed examination reveals that it is turned inside of his diadem.⁵⁸ Of course, the drape, edged with pearls, can be seen very distinctly on his neck. But it is much shorter than the neck cover of his father.

4. Eagles

Father Alishan considers the birds and the star as original and unique decorations, not simple decorations, but mysterious symbols as old as the style of the crown.⁵⁹

51. Morgan, The History of the Armenian People, p. 96.

52. Bedoukian, RCM, pp. 30-42, pl. 1, Nos. 5-6.

53. Bedoukian, RCM, pp. 43-59, pls. 1-3, Nos. 7-19; A. Patrik, Haykakan Taraz /Armenian Costumes/ (Yerevan, 1967), p. 20, pl. 7; J.-B. Giard, "Signis receptis. Armenia capta," Bulletin de la Bibliothèque Nationale, Vol. II (March 1977), No. 1, pp. 25-29; et al.

54. de Luynes, E. A. Sydenham.

55. The presentation on a trip to Armenia, was given in one of the unannounced meetings of Armenian Numismatic Society. Later, the subject was given as a public lecture, in Pasadena, California in late 1970's.

56. V. Hats'uni, Patmut'iwn hin hay tarazin /The History of Ancient Armenian Costume/ (Venice, 1923), p. 64.

57. Bedoukian, CAA, pls. 1-8.

58. Bank Leu AG Zürich.

59. Gh. M. Alishan, "Dramk' II Tigranay, ew tag haykakan" /Coins of Tigranes II and the Armenian Crown/, Bazmavep, Vol. VI (1848), pp. 275-280, 1 pl.

Here it must be noted that many nations have used the eagles on their standards.⁶⁰ Certainly it would not be out of place for the Armenians to add their national eagles on their coat of Arms. Even during the period of the Armenian Arsacids the eagle was a part of the national emblem.⁶¹

5. Eight-rayed star

Father Hats'uni considers the eight-rayed star as the sun worshipped by the ancient Armenians and praised by the minstrels of Goghten.⁶²

An eight-pointed star was the symbol of Mithra,⁶³ the sun-god of the Armenians.⁶⁴ Tigranes, by wearing the tiara decorated with the symbols of Mithra, was proclaiming to the world that he is the heir of Mithra.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՅՐԻՆ ՀՈԼՈՎՈՅԹԸ

(Ամփոփում)

Սատրապ Տիրիբազդոսի (386-380 Ն.Ք.) գլխանոցը հնագույն զդակն է, որ ունի հայկական խոյրի նմանություն մը: Իրմէ ետք, իւրաքանչիւր յաջորդող զահակալին գլխանոցը (Որոնդաս, Խարասպէս, Սամէս, Զսերքսէս, Արդիսարէս, Զարեհ, Արտաշէս Ա, Տիգրան Բ, Արտաւազդ Բ եւ այլ Արտաշէսեան արքաներ) փոխուած է որոշ չափով մը եւ ի վերջոյ հասած Տիգրանեան խոյրին, որ դրամագիտական շրջանակին մէջ ծանշուած է իրեն ի հայկական խոյրը:

Տիգրան Բ-ի խոյրը, դէպի աջ դարձած, ունի հինգ ժանիքներ: Վարսակալը կը շրջապատէ ծակատը, հանգուցուած է գլխուն ետին եւ ծայրերը կ'իջնեն ուսն ի վար: Խոյրը զարդարուած է ութնատամեան աստղով՝ կողքերուն ունենալով մէկական արծիւ եւ թագի վարի մասը ունի ականջակալներ եւ վզկալ:

Քննելով Տիգրան Բ-ի չորեքդրամեանները, կարելի է խոյրերուն

60. The Encyclopedia Americana (New York, 1948), Vol. 9, p. 474, et al.
61. V. Hats'uni, Hay drōshnerē patmut'ian mēj /The Armenian Flags in History/ (Venice, 1930), pp. 25-26.
62. Ibid, pp. 29-39.
63. B. Top'chian, Mihrakanut'iwn /Mithraism/ (Beirut, 1969), pp. 10, 30.
64. Y. Tourian, Hayots hin krōnē kam haykakan dits'abanut'iwn /The Ancient Religion of Armenia or Armenian Mythology/ (Jerusalem, 1933), pp. 39-42.

վրայ նշմարել՝ ա. սրածայր մարգարտաշար ժանիքներ, բ. քրզածեւ մարգարտաշար ժանիքներ, գ. երկու մարգարիտներով ժանիքներ, դ. մէկ մարգարիտով ժանիք, զ. փոխան ութնատամեան աստղի՝ կը նշմարուի եօթնատամեան աստղ եւ ժամը 5:00 վայրին վրայ կը նշմարուի ասուպ մը, է. ութնատամեան աստղի կողքին կը նշմարուի մէկ արծիւ, փոխան երկու արծուի:

Ուսումնասիրելով Տիգրանի խոյրին գազաթները, կարելի է եզրակացնել որ ըստ դրամներու, խոյրը պէտք է ունենայ ութ ժանիքներ. սակայն եթէ նկատի ունենանք թագին ժանիքներու եւ մարդկային դիմագիծի յարաբերութիւնները, տասնմէկ ժանիքներով խոյրը տրամաբանական կ'երեւի: Բայց մեր միակ աղբիւրները խոյրերու ձեւին համար հնագոյն օրերէն մեզի հասած դրամներն են:

Արտաւազդ Բ-ի խոյրը գրեթէ նման է Տիգրան Մեծի խոյրերուն: Ունի մանր փոփոխութիւններ: Վերջին Արտաշէսեան արքաներու պղինձէ դրամներուն վրայ դրոշմուած խոյրը ուսումնասիրել դժուար է, դրամներու լաւ պահպանուած չլլալուն համար: Ոմանք իրենց դրամներուն վրայ չեն պատկերուած աւանդական հայկական խոյրով, այլ կը կրեն հռոմէական ծաղկեպսակ մը:

Ինչպէ՞ս սերած է հայկական խոյրը: Նախ եւ առաջ ո՞վ հնարած է հայկական խոյրը: Հիմնուելով Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու խորհելակերպին վրայ, կարելի է եզրակացնել՝ թէ հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնաւ հայկական խոյրին նախնական ձեւը: Սատրապ Տիրիբազոսի գլխանոցը շատ նման է այն գլխանոցներուն որ հայ ժողովուրդը գործածած կրնայ ըլլալ: Ապա ենթարկուած է մշտական փոփոխութեանց իւրաքանչիւր արքային կողմէ:

Կարգ մը դրամագէտներ եւ պատմագէտներ ջանացած են բացատրել հայկական խոյրին զարդերն ու ձեւերը թագուն խորհրդապատկերներով: Դարերու ընթացքին հայկական խոյրը ներկայացուցած է Հայաստանի քաղաքական անկախութիւնը կամ ալ թագաւորութիւնը: Հռոմէական դրամներուն վրայ պատկերուած հայկական խոյրը ունի միայն մէկ նպատակ՝ ծանուցանել արար աշխարհին թէ Հռոմ նուաճած է Հայաստանը պատերազմի դաշտին վրայ: Հին հայոց մօտ վարսակալը համագոր էր խոյրին: Տիգրան Մեծ երբ հանեց իր վարսակալը եւ դրաւ Պոմպէոս Մեծի ոտքերուն ներքեւ, այդ կը նշանակէր իր թագն ու թագաւորութիւնը յանձնել անոր:

Միհրականութեան հետեւորդները կը պնդեն, թէ Տիգրան Միհրի հաւատացեալ մըն էր եւ թէ Միհրի թագը ունէր ութ ժանիքներ: Միեւնոյն ատեն անտրամաբանական չ'երեւիր այն վարկածը, թէ Հեթանոս հայ ժողովուրդին համար ութնատամեան աստղը կրնար ներկայացնել իրենց կեանք տուող աստուածը՝ արեւը:

Ե. Թ. Ներսէսեան

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

14

15

16

13

17

18

19

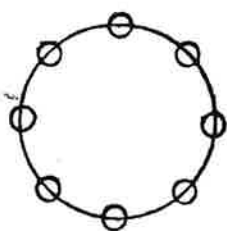
20

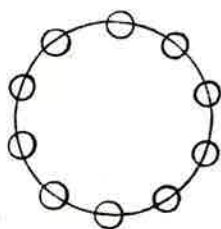
21

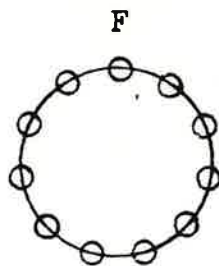
22

23

24

B
25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

ARMENIAN NUMISMATIC LITERATURE

SARKISSIAN, Henry V. Ara Sarkisian—Medaler /Ara Sarlissian: The Medalist/ - Ара Саркисян—Медальер, автор Генрих Саркисян. Traber Hasarakakan Gitut'yunneri, Vol. XLIV (May 1983), No. 5 (485), pp. 68-77. In Russian with Armenian summary.

The famous sculptor Ara Sarkissian (1902-1969), during the creative years of his life also designed numerous medals. His first medal was dedicated to Richard Robert (1922). During the period of 1920-1940, Ara Sarkissian created very few medals. However, the years 1950-1960 were comparatively fruitful. Only during 1957-1958 he sculpted twenty-three plaques and medals dedicated to famous scientists of Armenian descent and those of universal inspiration. Eventually he designed the medals of the 40th anniversary of Soviet Armenia (1960), the 2000th anniversary of Armenian theatre (1968), and the 2750th anniversary of Yerevan (1968). The creations of Ara Sarkissian put the foundation to the development of medallic art in Soviet Armenia. YTN

Նշանաւոր քանդակագործ Արա Սարգսեանը (1902-1969) իր ստեղծագործական կեանքի տեւողութեան զբաղած է նաեւ մեդալային արուեստով: Իր առաջին մեդալը նուիրած է Ռիխարդ Ռոբերտին (1922 թ.): 1920-1940 թթ. Արա Սարգսեան ստեղծած է մի քանի մեդալ: Սակայն 1950-1960 տարիները բաղդատաբար եղած են բեղմնաւոր: Միայն 1957-1958 թթ. ան փորագրած է քսաներեք պլակետներ ու մեդալներ նուիրուած հայ ականաւոր գիտնականներուն եւ գիտութեան համաշխարհային գործիչներուն: Հետեւաբար ան կերտած է մեդալները նուիրուած Սովետական Հայաստանի 40-րդ տարեդարձին (1960), հայ թատրոնի 2000-ամեակին (1968) եւ Երեւանի հիմնադրման 2750-րդ տարեդարձին (1968): Արա Սարգսեանի ստեղծագործութիւնները հիմը դրին մեդալային արուեստի զարգացմանը Խորհրդային Հայաստանի մէջ: ԵԹՆ

LETTER - ՆԱՄԱԿ (Շար. 1-րդ էջէն)

Ինչպէս միշտ՝ հարուստ էր մատենագիտական բաժինը: Ինձ շատ են դուր գալիս Սեբուսեանի աշխատանքները, պրպտող գիտնական է: Նրա այս վերջին աշխատանքը դեռ չեմ կարդացել, այն ինձ շատ հետաքրքրեց:

Լոյս է տեսել Գարեգին Յովսէփեանի աշխատութիւնների ծոցովածուկ 1-ին հատորը: Այնտեղ կայ յօդուած «Հայոց հին դրամները», ինձ թւում է այն դուք չէք ընգրկել Ձեր մատենաշարում: Ուղարկում եմ այդ յօդուածի մատենագիտական տուեալները:

Ուղարկում եմ իմ փոքրիկ յօդուածը տպագրուած մեր մանկական Գիտնել կանչ թերթում:

Նորից ընդունեցէք իմ շնորհակալութիւնները, յաջողութիւններ ձեզ:

Հերդ՝

Henry Sarkissian
Yerevan